

MİLLİYETÇİLİĞİN ZORUNLULUĞU, TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN İDEOLOJİK YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE MHP'NİN BEKA MİSYONU

Dr. Öğr. Üyesi Alper MUMYAKMAZ

Bozok Üniversitesi

Milliyetçiliğin modernitenin bir ürünü mü, yoksa moderniteye özgü olmayan uzun dönemli tarihsel süreçlerin bir sonucu mu şekillendiği hararetle tartışılan bir konu olmuştur. Bu tartışmanın çoğu ise modern çağdan önce milliyetçiliklerin olduğu ve ortak bir kökene ve ortak bir kadere sahip özel bir halk fikrinin modern milliyetçiliğin de karakteristik özelliklerini oluşturduğu iddiası etrafında ilerlemiştir (Delanty, 2017:477). Hastings bir milletin var olması için ona dâhil olan herkes tarafından var olmasının istenmesinin ya da var olduğuna dair tam bir bilinç sahibi olunmasının gerekmediğini öne sürer ve hükümet çevrelerinin ya da küçük bir yönetici sınıfın ötesinde belli sayıda insanın buna ısrarlı bir şekilde inandığında bir milletin var olduğunu ifade eder. Bu konuda Hastings, 19. Yüzyılda Fransa'nın büyük bir kısmında insanların Fransızca konuşmadığı ya da Fransız oldukları duygusuna sahip olmadıklarını söylerken bu durumun daha önce bir tarihte bir Fransız milletin var olmadığını kanıtlamaz (Özkırımlı, 2010:40) şeklinde bir çıkarım yaparak millet ve milliyetçilik düşüncesinin beslediği damar ve kaynağın işlevselliğini ve dinamizmini çözümler.

Bir duygu, inanç birikimi olarak milletlerin oluşum süreçlerine kadar uzanan milliyetçiliğin bir fikir sistematığı ve siyaset projesi olarak

şekillenmesi ise görece daha yeni bir olgudur. Batı’da daha çok “yurttaşlık bilinci” ile “milli egemenlik” prensibinin geniş kitleler nazarında karşılık bulduğu milliyetçilik, Doğu’da ise anti-emperyalist ve bağımsızlıkçı hareketlerle içi içe geçen bir kader çizgisi olarak şekillenmiştir (Öz, 2003:751). Millet kavramına dayalı bir devlet ve kültür bilinci olarak anlaşılabilir milliyetçilik, imparatorluklardan milli devletlere geçişi izah ettiği gibi, sömürge ülkelerindeki bağımsızlık savaşlarını da izah eder (Akyol, 2003:731).

Coğrafi ve siyasal bağlamına göre değişen bu durum karşısında milliyetçiliğin uzun bir süre öleceğine yönelik söylemlere rağmen milliyetçilik hayatietini devam ettirmiş hatta diğer ideolojilere karşı üstünlüğünü göstermiştir. 1848’in hemen başlarında Karl Marx “Milli farklılıklar ve zıtlıklar gündün güne ortadan kalkmaktadır” iddiasında bulunmasına rağmen millet inşa süreçleri projesi olarak milliyetçiliğin ölümü, Avrupa’nın milli self-determinasyon ilkesiyle yeniden şekillenmesini takip eden I. Dünya Savaşı’ndan sonra da, hatta II. Dünya Savaşı’ndan sonra da ileri sürülmeye devam edilmiştir (Heywood, 2010:188). Ancak yaşanan savaşlar ve ulus devlet düşüncesinin gelişim süreçleriyle birlikte milliyetçilik daima güncelliğini korumuş, milli kimlik ve millet düşüncesinin önemi hissedilmiştir.

Bayrak, para, marş, üniforma, anıt ve kutlama gibi sembollerle millet olmanın şuuru o milletin fertlerine hatırlatılır, ortak kimlik ve aidiyet duyguları güçlendirilir ve millet engelleri aşmaya, meşakkatleri göğüslemeye muktedir “iman-teknesi” bir grup haline gelir (Smith, 1994:35). Bu çerçevede milli kimlik ve millet fikriyatı birbiriyle ilişkili etnik, kültürel, territoryal, ekonomik ve yasal-siyasi pek çok unsurdan oluşan karmaşık yapılar (Smith, 1994:33) olarak karşımıza çıkar. Bu şuurun devamı ise milliyetçilik düşüncesinin gelişimi şeklinde tezahür eder. Devamında milliyetçilik, siyasal yönetimin sınırlarını çizme ve yönetimin kimliği problemlerine uygulanabilir çözümler sağlanması yüzünden zamanla kalıcı bir ideolojiye dönüşür (Delanty, 2017:461). Devletin biçimlenmesi, demokratikleşme, kapitalizm ve kültürün düşünselleşmesi süreçleri milliyetçiliğin ister istemez “farklılaşma ve bütünleşmenin gelişme mantığı” çerçevesinde (Delanty, 2017:462) dinamik bir ideoloji, zorunlu bir misyon yüklenmesini beraberinde getirir. Belki de bu yüzden Ernest Gellner milliyetçiliği, sanayi toplumunun tekbiçimli “yüksek kültür” ihtiyacının bir ürünü olarak açıklar (Delanty, 2017:464).

Bir toprağı/ülkeyi, ortak mitleri ve tarihi belleğı, kitlevi bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğunun adı olarak millet, ortak mitleri ve anıları olan bir topluluktur (Smith, 1994:70-71). Bu çerçevede milliyetçilik düşüncesinde esas olan doğruluk veya yanlışlık değil, anlam çevreleri olarak karşımıza çıkar (Delanty, 2017:467). Tarihsel serüveni karşısında milliyetçilik bir milletin varlığıyla endeksli zorunlu bir ideoloji olarak, özellikle de küreselleşme süreci ile devletlerin ve onun temel bir unsuru olan milletlerin varlığını temel alan ve buna göre yeni yükümlülükler yüklenen bir misyona sahiptir. Bu durum milliyetçiliğı, milletlerin varlığı ve bekası konusunda bir zorunluluğa dönüştürür.

Küresel Demokrasi ve Kapitalist Hegemonya Karşısında Milliyetçilik Düşüncesinin ve Siyasetin Zorunluluğu

İdeolojiler tutarlılık iddiasıyla doğan akılcı kategoriler olmasına rağmen kutuplaşmış bir dünyanın çöküşünün ardından bugüne kadar ideolojilerin sonuna gelindiğı yönünde çeşitli tartışmalara konu olmuştur. Ancak ideolojiler ortadan kalkmamış, aksine dönüşmüş ve tutarlılık bağları zamanla zayıflamıştır (Öğün, 2000:151). Bu ideolojilerden birisi olan milliyetçilik ise, 20. Yüzyılın sonuna doğru daha çok küreselleşme ile tartışılan bir ideoloji olarak ileri sürdüğü argümanlarla dikkati çekmiştir. Daha çok 21. Yüzyılın yeni şart ve dinamiklerine cevap üretebilecek düşünsel bir arkaplana sahip olup olmadığı sorunu (Öz, 2003:759) karşısında Ernest Gellner, milliyetçiliğın toplumsal ve iktisadi önkoşullarının şekillenmesinde kapitalizm ve sanayileşme etrafında organize olan modern piyasa toplumunun etkili olduğunu ileri sürmüş (Delanty, 2017:475) bu durumun milliyetçiliğın fikren yaşanan gelişmeler ve sorunlar karşısında kendisini geliştirmekle yüklü olduğunu hatta zorunlu olduğunu işaret etmiştir. Pe ki milliyetçilik küreselleşme karşısında ne kadar realist ve rasyonalist olmuş, dayandığı temelleri koruyup, küreselleşme karşısında kendini geliştirebilmiştir?

Küreselleşme süreci ile birlikte yeni dünya adına söylenen parlak sözler ile icra edilen politikaların, gerçekte adil ve yaşanabilir bir dünya idealinden hayli uzak olduğu hatta son yıllarda yaşanan gelişmeler, iyi ambalajlanmış bütün söylemlerin aksine küreselleşmenin Batı dünyası için daha güçlü bir refah ve güvenlik sistemi oluşturma sürecine hizmet ettiği gerçeğini gizlemeye yetmemektedir. Dahası ürkütücü boyutlara ulaşan ve

çelişkiler ve eşitsizlikler içeren bir dünya (Öz, 2003:754) karşımıza çıkmaktadır.

Her etnik topluluğa bir devlet çığırkanlığı gibi küreselleşmenin mimarları tarafından ileri sürülen fiiller küresel istikrara, demokrasiye ve insanlığa iyilikten ziyade küresel kaosa ve toplumsal kargaşaya hizmet eden (Öz, 2003:755) siyasal eylemler olarak gerçekleşmektedir. Hatta küresel sermaye ve finans sistemi ise, dünya krallığını ilan etmek istercesine öndeki milli ve insani kayıtların (duyarlılıkların ve kuralların) olabildiğince kaldırılmasını talep etmekte, küresel imtiyazlar ağını sürekli genişletmek istemektedir (Öz, 2003:755-756). Bu işleyiş küreselleşmenin dünya barış ve istikrarının pamuk ipliğine bağlı olduğunu ve hemen hiçbir insani, ahlaki ve demokratik değerle sürekli barışık olmadığını göstermektedir (Öz, 2003:756).

Dünya çapında tanınmış Harvard Üniversitesi'nden bir iktisat Profesörü; "Otuz yılımı yatırım, üretim ve iktisadi gelişme meselelerine verdim ama sonunda şunu anladım ki bütün bu meseleler bir toplumun sosyal yapısı ile orada çarpışan fikirlere, karşılıklı menfaatlerle karşı karşıya gelince hiçbir sonuç vermez. Bizim ekonomik dediğimiz meseleler aslında sosyal ve kültürelidir" (Karpat, 2009:147-148) derken bunu daha geniş ölçekte düşündüğümüzde uluslararası alanda küreselleşmenin Batı'nın sosyal ve siyasal birliği ve bütünlüğünün gerekliliğini ortaya çıkardığını yorumlamak mümkün görünmektedir.

Küreselleşmenin ideolojik geri planını oluşturan liberalizmle ilgili olarak yaşanan fikirsel gelişmelerin milliyetçi kesimi de etkilediğini söyleyen Taha Akyol, milliyetçilik fikrinin günümüzde Gökalp, Ağaoğlu, Mümtaz Turhan, Erol Güngör, çapında sosyal bilimci ve düşünürlerinin henüz olmadığını, olmasının ise büyük sentezlerle mümkün olabileceğini vurgulayarak liberalizmle milliyetçilik arasında kurulacak zorunlu ideolojik bağlılığa ve bir çözümlenmeye işaret eder (Akyol, 2003:749). Bu anlamda milliyetçiliğin küreselleşme ve bu gelişimin ayakları olan liberalizm ve kapitalizm karşısında kendini geliştirip, yeni söylem ve realist çıkarımları ortaya koymakla yükümlü olduğu, hatta zorunda kaldığını söyleyebiliriz.

Milliyetçi Hareketin İdeolojik "Beka" Yükümlülüğü

Ülke ve milletin bölünmezliği prensibi konusunda milliyetçiler, her türlü mezhep ve bölge ayrılıklarını siyasi menfaat için basamak yapmak isteyenlerin karşısında Erol Güngör'e göre yine birleşecek ve birleştirici

olacaklardır. Çünkü milliyetçiler Türk devleti, Türk milleti ve vatani gibi Türk tarihinin de bölünmez bir bütün olduğunu kabul ederler. Belki de bu yüzden Türk milleti Suriye veya Irak gibi tarihin belli bir anında birdenbire ortaya çıkmamış, çok eski zamanlardan bu yana tabii olarak teşekkül etmiştir (Güngör, 1986:162). Türk milliyetçiliğinin siyasal olarak şekillenışı ve gelişimi karşı karşıya kalınan sorunlarla birlikte devletin varlığı ve bağımsızlığı çizgisini koruyucu ve kollayıcı ideolojik bir hareket olarak gelişmiş ve zamansal olarak buna uygun politikalar üretmiştir.

Örneğin bu konuda Alparslan Türkeş'in şu sözleri, altmışlar ve yetmişli yıllardaki MHP'nin misyonunu özetler: *"Beynelmilel komünizm, içerdeki satılmış hainlerle bağımsız son Türk devletlerini yıkmak istemektedir. Millet ve vatan bütünlüğümüze kasteden bu hain eller mutlaka kırılacaktır. Bu amaçla, ... Türk milliyetçiliği şuuru, her müessesenin tavizsiz bir şekilde uygulanıp savunacağı bir ideoloji olmalıdır"*. (Can, 2003:681).

Devlet bir teşkilat olarak kalacak ama felsefesi ve fonksiyonu değişecek (Karpat, 2009:150) olsa da devletin ve milletin varlığı ve devamı milliyetçiliğin vazgeçilmezliğini sürdürecektir.

Milletsiz ve milli devletsiz bir demokrasinin işlerliği ve istikrarı, insanlığın etnik ayrışma ve çatışmalara giderek daha fazla sürüklenmesi ya da aşırı yerelleşme ve cemaatleşme eğilimlerinin neden olacağı yeni kabilecilik ruhu ve mimarisi (Öz, 2003:754) küresel siyasetin stratejisi olarak 15 Temmuz'da işletilmeye çalışılmış, nihayetinde toplumsal duyarlılık ve mukavemetle bertaraf edilmiştir.

Daha çok 1980 sonrasında neoliberal siyasetle birlikte giderek hissedilen küreselleşme sürecinin zamanla kültürel, ekonomik ve siyasal gelişmeler üzerindeki belirleyiciliğini derinden hisseden Türkiye, birçok kez askeri müdahalelerin muhatabı olmuş, sancılı bir demokrasi serüveni içinden geçerek bugüne gelmiştir. Devletin devamı, milletin varlığı ile ilgili ideolojik misyonu gereği, üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirme hissiyatı içerisinde kendini gösteren Türk milliyetçiliği, bugün bir "beka" sorunu üzerinden bu yükümlülüğü yerine getirme misyonu ile karşı karşıyadır. Türk milliyetçiliğinin siyasal yapılanması MHP, Türkiye'nin hem içten hem de dışarıdan gelen tehdit ve müdahaleler karşısında devletin "beka" sorununu siyasal söylemi ve fiillerine yansıtılmaktadır. Başkanlık sisteminden, seçimlerdeki ittifaklara kadar Ak Parti ile yapılan ortaklığın temelini oluşturan "beka" hassasiyeti, bu süreçte MHP'nin temel dayanağı olmuş, siyasetinin belirleyici düşüncesini oluşturmuştur. Daha çok küresel

siyasetin ekseninde yaşanan güvenlik ve buna bağlı şekillenmesi muhtemel varlık ve yokluk sorunsalının bir gereği şeklinde dışa vurulan “beka” düşüncesi, esasen devletin kuruluş kodları ile mutabık bir genetiği dışa vurur. Bu anlamda halk arasında MHP için devletin sigortası şeklinde atfedilen ideolojik misyon bugün devreye girmiş, MHP’nin siyasal paradigması bu süreçte daha da belirgin bir şekilde kendini göstermiştir.

Ancak içinden geçilen sürecin ve yaşanan sorunların milliyetçi hassasiyetin korunduğu bir çerçevede ele alınması ve halka dayanan bir hareket olarak milliyetçi aydın ve entelektüellerin düşünce ve fikirleriyle desteklenmesi, beka sorununun sosyolojik zeminini daha da güçlendirecektir. Bu konuda Türk milliyetçiliğinin önemli ismi Erol Güngör, milli iradeye azami serbestlik tanımak, yani demokratik olmak zorunluluğundan bahsederek, fikir hürriyetine imkân vermeyen bir milliyetçiliğin düşünülmemeyeceğini vurgular. Hatta milliyetçi görüşün nüanslarını temsil eden grupların veya şahısların bulunmasını hareketin zaafı olmayacağını, aksine gücünü göstereceğini ifade ederek (Güngör, 1986:161) Türk milliyetçiliğinin realist ve rasyonel yönüne dikkati çeker. Toplumsal ve tarihsel miras üzerine gelişen Türk milliyetçiliği, “beka” hassasiyetinin sorumluluğunu doğal olarak hisseden ve yüklenen bir ideoloji, Türk devleti ve milletinin sosyolojik gerçekliğidir.

Kaynakça

- Akyol, T. (2003). Liberalizm ve Milliyetçilik”, *Milliyetçilik, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Serisi*, 4. Cilt, İletişim Yayınları, Editör: Tanıl Bora-Murat Gültekingil, İstanbul, ss:731-750.
- Can, K. (2003). “Ülkücü Hareketin İdeolojisi”, *Milliyetçilik, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Serisi*, 4. Cilt, İletişim Yayınları, Editör: Tanıl Bora-Murat Gültekingil, İstanbul, ss:681-705.
- Delanty, G. (2017). Milliyetçiliğin Kalıcılığı: Modernite ve Ulus Söylemleri, *Tarihsel Sosyoloji Temeller ve Tartışmalar Kitabı içinde*, Editörler: Gerard Delanty, Engin F. Işın, Çev. Ümite Tatlıcan, İstanbul, ss:461-481.
- Güngör, E. (1986). *Dünden Bugünden, Tarih, Kültür, Milliyetçilik*. Ötügen Yayınevi, İstanbul.
- Heywood, A. (2010). *Siyasi İdeolojiler*, Adres Yayınları, Çev. Hüsamettin İnaç, Ankara.
- Karpat, K. H. (2009). *Osmanlı’dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji*, Timaş Yayınevi, Çev. Güneş Ayas, İstanbul.

- Smith, A. D. (1994). *Milli Kimlik*, İletişim Yayınları, Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul.
- Özkırımlı, Ü. (2010). *Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar Eleştirel Bir Mücadele*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çev. Yetkin Başkavak, İstanbul.
- Öğün, S. S. (2000). *Mukayeseli Sosyal Teori ve Tarih Bağlamında Milliyetçilik*, Alfa Yayım, İstanbul.
- Öz, E. (2003). “21. Yüzyılda Milli Devlet, Küreselleşme ve Türk Milliyetçiliği”, *Milliyetçilik, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Serisi*, 4. Cilt, İletişim Yayınları, Editör: Tanıl Bora-Murat Gültekingil, İstanbul, ss:751-762.